

Inzenden scores

Op uiterlijk 22 juni de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school op de daartoe verstrekte optisch leesbare formulieren naar het Cito zenden.

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld, bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22 van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe, die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.

3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk, en past bij zijn beoordeling de normen en de regels van het toekennen van scorepunten toe, die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-Regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag of ieder kolon toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag of de vertaling van een kolon worden door de examinator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het antwoordmodel.

Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag of kolon is.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord of een kolon geheel juist is vertaald, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord of een kolon gedeeltelijk juist is vertaald, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag of de vertaling van een kolon niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord of deze vertaling op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;

5.6 Indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.

Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.

Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

5 Voor deze toets kunnen maximaal 100 scorepunten worden behaald.

Het aantal scorepunten is de som van:

- a. 10 scorepunten vooraf;
- b. het aantal voor de beantwoording van de vragen en voor de vertaling toegekende scorepunten;
- c. de extra scorepunten die zijn toegekend op grond van een beslissing van de CEVO.

6 Het cijfer van het centraal examen wordt verkregen door het aantal scorepunten te delen door het getal 10.

3 Vakspecifieke regel

Voor het vak Latijn VWO is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Scoringsregel voor de vertaling

De score 0 moet worden toegekend indien in een kolom een zeer ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolom.

4.1 Antwoordmodel voor de vragen

Antwoorden

Deel-
scores

Maximumscore 2

- 1 Seneca wil helemaal niet zeggen dat je mensen die tot slavernij zijn vervallen moet minachten. Hij beweert juist het tegendeel, want een dergelijk lot kan iedereen treffen. Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 2

- 2 De slaven van invloedrijke personen / van (vertrouwelingen van) de keizer.

Maximumscore 2

- 3 moribus / mores
Onjuist: digni

Maximumscore 2

- 4 (quidam) ut sint (digni)
De uitbreiding met quia digni sunt maakt het antwoord onjuist.

Maximumscore 1

- 5 Een vergelijking tussen (de verhoudingen in) de staat en (de verhoudingen in) een huishouding / thuis.

	Deel- scores
Maximumscore 2	
6 ☐ Onder indifferentia worden die zaken verstaan die noch goed, noch slecht zijn, maar neutraal. Kleding en omstandigheden waarin een mens verkeert, waarvan sprake is in regel 29–30, zijn niet wezenlijk voor het menselijk geluk; ze zijn indifferentia. Of woorden van overeenkomstige strekking.	<u>1</u>
Maximumscore 2	
7 ☐ ministeriis Goed rekenen: sordidioris operae. Onjuist: casus	<u>1</u>
Maximumscore 2	
8 ☐ (dabo) consularem aniculae (servientem)	
Maximumscore 3	
9 ☐ verborum - verberibus straf nodig - straf praat striemende (woorden) - striemende (koorden) Ook goed: striemende - striemende (overdrachtelijk - letterlijk) / woorden - koorden (rijm)	<u>1</u> <u>1</u> <u>1</u>
Maximumscore 1	
10 ☐ Alle mensen zijn in wezen aan elkaar gelijk.	
Maximumscore 2	
11 ☐ Nee. Seneca roept niet op tot afschaffing van de slavernij. Hij spreekt alleen over de behandeling van de slaven.	
Tekst 2	
Maximumscore 1	
12 ☐ arbores	
Maximumscore 1	
13 ☐ homo / de mens.	
Maximumscore 2	
14 ☐ Het eerste heeft betrekking op een eigenschap die de mens deelt met andere levende wezens, het tweede op een eigenschap die uniek is voor de mens.	
Maximumscore 3	
15 ☐ Premisse 1: Iedere zaak is prijzenswaardig en heeft het doel van haar aard bereikt, wanneer zij haar eigen goed tot volmaaktheid heeft gebracht. Premisse 2: De rede is voor de mens zijn eigen goed. Conclusie: De mens is prijzenswaardig en heeft het doel van zijn aard bereikt, indien hij de rede tot volmaaktheid heeft gebracht.	<u>1</u> <u>1</u> <u>1</u>
Maximumscore 2	
16 ☐ valetudinem	
Maximumscore 2	
17 ☐ (Alle) andere zaken dan de ratio (perfecta) / virtus. Ook goed: zaken als gezondheid, rijkdom, goede afkomst, prestige. Onjuist: andere dingen.	

- Maximumscore 4**
- 18 De rede / ratio waarmee de mens / homo zich onderscheidt van het dier / animal is een goddelijk beginsel. De aanhangers van de Stoa noemen god / deus de goddelijke substantie waarvan alle dingen vervuld zijn en die in de mens als rede / ratio aanwezig is.
Of woorden van overeenkomstige strekking. Voor elk ontbrekend of niet goed gebruikt begrip een scorepunt in mindering brengen.

Tekst 3

- Maximumscore 3**
- 19 Volgens de Stoa bestuurt een hoogste god de wereld; volgens de epicureeërs bemoeien de goden zich niet met de wereld. 1
Volgens de Stoa is de menselijke ziel onsterfelijk; volgens de epicureeërs is de ziel (stoffelijk en dus) sterfelijk. 1
Volgens de Stoa moet de mens zich inzetten voor de gemeenschap; volgens de epicureeërs moet de mens geen maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen, omdat anders het hoogste geluk (door ataraxia) niet bereikt wordt. 1
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Tekst 4

- Maximumscore 2**
- 20 Volgens de stoïcijnen moet er een voortdurende strijd tegen de emoties / gevoelens geleverd worden, want deze hinderen de mensen bij het bereiken van de wijsheid.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Tekst 5

- Maximumscore 2**
- 21 Aanhangers van de Stoa nemen aan dat er een god / goddelijke ratio bestaat die de wereld bestiert. Bij Etty Hillesum is sprake van iets vergelijkbaars, een wereldziel.
- Maximumscore 2**
- 22 Volgens de Stoa moeten emoties zoveel mogelijk gemeden worden (omdat ze de mens belemmeren bij zijn streven de wijsheid te bereiken); volgens Etty Hillesum leiden emoties tot een dieper inzicht.

4.2 Antwoordmodel voor de vertaling**Kolon 23****Maximumscore 2**

Hodie autem factum meum damno

Vandaag / nu echter veroordeel ik mijn gedrag / handelwijze / daad

schade

0

Kolon 24**Maximumscore 4**

et intellego maximam mihi causam sic lugendi fuisse,
en ik begrijp dat de belangrijkste / grootste oorzaak / reden voor mij om zo te wenen
was / geweest is,

van / voor de beweende
degene die beweend moet worden
zo geweest is
is (tijd)

0033**Kolon 25****Maximumscore 3**

quod numquam cogitaveram mori eum ante me posse.
(het feit) dat ik nooit gedacht had dat hij vóór mij / eerder dan ik zou kunnen / kon
sterven.

Niet fout rekenen: omdat, indien in kolon 24 is vertaald: dat er voor mij een zeer
belangrijke reden was
dacht / gedacht heb
zal / zou / kon denken
ik vóór hem
talmen / dralen
zou sterven (posse niet vertaald)

20002**Kolon 26****Maximumscore 1**

Hoc unum mihi occurrebat:
Alleen dit / dit ene kwam bij mij op:

hij / deze alleen

0**Kolon 27****Maximumscore 1**

minorem esse et multo minorem,
dat hij jonger was en / ja zelfs veel jonger,

jonger dan velen

0**Kolon 28****Maximumscore 2**

tamquam ordinem fata servarent.
alsof het lot / noodlot / de lotsbeschikkingen de volgorde van de leeftijd zou(den)
aanhouden / aanhielden.

omdat / zoals
alsof zij de volgorde van de leeftijd zouden aanhouden

00**Kolon 29****Maximumscore 3**

Itaque assidue cogitemus tam de nostra quam omnium, (kolon 30), mortalitate.
Laten wij daarom voortdurend net zo / evenzo / evenzeer aan / over onze (eigen)
sterfelijkheid denken als aan / over die van allen / alle anderen,

en zo
wij denken
als aan allen

210

Kolon 30**Maximumscore 1**

quos diligimus,
die wij beminnen / liefhebben,

bemind hebben
die ons liefhebben

0
0

Kolon 31**Maximumscore 2**

Tunc ego debui dicere:
Toen had ik moeten zeggen:

toen moest ik / heb ik moeten zeggen
toen ik had moeten zeggen (voegwoord)

1
0

Kolon 32**Maximumscore 1**

„Minor est Serenus meus.
„Mijn (vriend) Serenus is jonger.

Serenus is mijn jongere

0

Kolon 33**Maximumscore 1**

Quid ad rem pertinet?
Wat doet dat ertoe / ter zake? / Wat maakt dat uit?

Tot welke zaak / waartoe leidt het?

0

Kolon 34**Maximumscore 2**

Post me mori debet,
Hij moet ná mij sterven,

later moet ik sterven / nadat ik moet sterven
sterven moet na mij

0
0

Kolon 35**Maximumscore 1**

sed ante me potest.”
maar hij kan (ook) vóór mij (sterven).”

Goed rekenen: maar het kan (ook) vóór mij.

Kolon 36**Maximumscore 1**

Quia non feci,
Omdat ik dat niet deed / gedaan heb,

ik doe

0

Kolon 37**Maximumscore 2**

imparatum subito fortuna percussit.

trof het lot mij plotseling onvoorbereid / terwijl ik daar niet op voorbereid was.

onverwachts

1

bevolen

0

onvoorbereid lot

0

meteen / dadelijk

1

treft

1**Kolon 38****Maximumscore 2**

Nunc cogito omnia et mortalia esse et incerta lege mortalia.

Nu denk / bedenk ik dat alles niet alleen sterfelijk is, maar ook sterfelijk in een volgorde die wij niet kennen.

allen

0

dood / dodelijk zijn

0**Kolon 39****Maximumscore 1**

Hodie fieri potest,

Vandaag kan gebeuren,

het / hij kan (gemaakt) worden

0**Kolon 40****Maximumscore 2**

quicquid umquam potest.

(al)wat ooit / eens / wanneer dan ook kan (gebeuren).

iets kan ooit / hij kan ooit iets

0

wat hij ooit kan (worden)

0**Kolon 41****Maximumscore 1**

Cogitemus ergo, Lucili carissime,

Laten we / we moeten dus bedenken, m'n beste Lucilius,

wij bedenken / wij zouden kunnen bedenken

0

Indien ook in kolon 29, hier opnieuw aanrekenen.

Kolon 42**Maximumscore 3**

cito nos eo perventuros,

dat wij snel daar zullen aankomen,

dat hij snel bij ons zal aankomen

0

bij hem

1

sneller dan hij

0

die snelle

0

ik ga

0

De woorden quo illum pervenisse maeremus zijn voorvertaald.

Kolon 43**Maximumscore 2**

Et fortasse – (kolon 45 en 46) – (kolon 44), praemissus est.
En misschien is hij vooruitgezonden

toevallig

1

hij is voortgezonden / naar voren gezonden

1

Indien fortasse en praemissus est niet zijn verbonden

0**Kolon 44****Maximumscore 3**

quem putamus periisse,
(hij) van wie wij denken dat hij is omgekomen,

van wie wij dachten

1

dat hij omkomt

0

wij denken dat hij is omgekomen (hoofdzin)

0

wij denken dat iemand is omgekomen

0**Kolon 45****Maximumscore 2**

si modo vera sapientium fama est
als tenminste het verhaal van de wijzen waar is,

over de wijsheid

0

op de wijze

0

op ware wijze

0**Kolon 46****Maximumscore 2**

recipitque nos locus aliquis
en een of andere plaats ons ontvangt / (op) ons wacht.

heeft ontvangen

0

onze plaats

0

en iemand ons op een plaats ontvangt

0

en een plaats iemand van ons ontvangt

0

Einde